

Driedelige bijbel voltooid

NOP MAAS

Joan Hemels en Renée Vegt, *Het Geïllustreerde Tijdschrift in Nederland. Bron van kennis en vermaak, lust voor het oog. Bibliografie. Deel II: 1945-1995. Band A met de lemmata A-L, Band B met de lemmata M-Z.* Amsterdam, Otto Cramwinckel Uitgever 1997. ISBN 90-75727-518. 1311 pp. f 150,-. Deel I is nog verkrijgbaar voor f 95,- ISBN 90-71894-592.

In 1993 verscheen het aan de periode 1840-1945 gewijde eerste deel van de bibliografie *Het Geïllustreerde Tijdschrift in Nederland*, samengesteld door Joan Hemels en Renée Vegt. Met het nu verschenen deel over de jaren 1945-1995 wordt dit indrukwekkende werk voltooid. Het tweede deel bestaat uit twee banden met in totaal maar liefst 1311 bladzijden. Het boek bevat behalve de bibliografie van geïllustreerde uitgaven nog heel wat andere informatie.

Band A van het tweede deel biedt ook plaats aan een beschouwing over 'Vijftig jaar onderzoek naar de tijdschriftpers', een stuk van ruim 250 pagina's, dus eigenlijk een monografie op zichzelf. In dit belangrijke opstel wordt een antwoord gezocht op de vraag 'welke rol de NOTU (Nederlandse Organisatie van Tijdschrift-Uitgevers) en individuele tijdschriftuitgevers hebben gespeeld bij het bevorderen van studie en onderzoek op het gebied van de tijdschriften in het algemeen en het publiekstijdschrift in het bijzonder'. In concreto betekent dit dat in dit stuk een grote hoeveelheid betrekkelijk verborgen literatuur over het tijdschriftwezen aan de oppervlakte wordt gebracht. De vele rapporten en onderzoeken waarvan Hemels en Vegt hier een overzicht geven,

hebben veelal slechts in zeer kleine kring bekendheid gekregen. Eerst schenken de auteurs aandacht aan de worsteling van de NOTU met de problematiek van het definiëren en classificeren van de verschillende soorten tijdschriften. Zoals dat hoort worden de indelingen in de loop der jaren steeds ingewikkelder, om daarna een trend naar vereenvoudiging te volgen. Nog interessanter materiaal geven de vele bladzijden die gewijd worden aan de abonneekring- en lezerskringonderzoeken die in opdracht van uitgevers en redacties van tijdschriften gehouden zijn. 'Met het oog op de gevoeligheid van actuele resultaten van marktonderzoek in verband met de tijdschriftpers is voor de jaren negentig afgezien van de behandeling op afzonderlijke tijdschriften betrekking hebbende onderzoeksrapporten', schrijven Hemels en Vegt. Dat is een begrijpelijke beperking. In deze bladzijden wordt heel wat bronnenmateriaal voor toekomstige onderzoekers op een rijtje gezet. Tot slot geven de auteurs een overzicht van de min of meer wetenschappelijke bestudering van tijdschriften. Onder de kop 'De tijdschriften als object van studie en wetenschap' worden een groot aantal, nogal ongelijksoortige publicaties naast elkaar gezet. Verslagen van wetenschappelijke symposia wisselen af met wat forsere krantenartikelen. Ook de discussie over het uitblijven van overheidssteun voor de tijdschriftpers wordt onder deze kop behandeld, terwijl er bovendien gesproken wordt over de ontwikkelingen die zich voordeden in de illustratietechniek. Als een van de meest recente feiten vermelden Hemels en Vegt de oprichting van de Projectgroep Tijdschriftstudies, waarvan het blad *Ts.* een resultaat is. Aan de projectgroep wordt hier

de hoogleraar Bots als voorzitter meegegeven. Dat is niet correct, want dit gezelschap heeft geen echt vaste voorzitter.

Dit tweede deel van *Het Geïllustreerde Tijdschrift in Nederland* geeft ook het vervolg en aanvullingen op de in het eerste deel begonnen bibliografie van de Nederlandse en buitenlandse publicaties op het gebied van de tijdschriftpers.

Op diverse plaatsen in het boek komt uit dat in het verleden niet altijd even verstandig is omgesprongen met de tijdschriftpers. Zelfs het Permuseum liet er zich lange tijd niet veel aan gelegen liggen. Bedroevend is de constatering in de 'Handleiding voor de gebruiker' dat sommige leggers van tijdschriften die in 1956 door D.H. Couvée nog vermeld werden bij de samenstelling van een lijst van geïllustreerde tijdschriften inmiddels van de aardbodem verdwenen lijken te zijn. Ook de opgave van titels waaromtrent te weinig gegevens gevonden werden om er een beschrijving van te maken, maakt duidelijk dat nog steeds tijdschriften aan de netten van de bewarende instanties weten te ontkomen.

De eigenlijke bibliografie geeft een profielschets van ruim 300 bladen. Met enige aanpassingen in vergelijking met het eerste deel wordt van tijdschriften zoveel mogelijk vermeld gegevens over: titel, plaats van uitgave, periode van verschijnen, verschijningsfrequentie, verspreiding, oplage, uitgeverij, drukkerij, redactie en medewerkers, prijs, wijze van abonneewerving, promotionele activiteiten, advertenties, verschijningsvorm, geschiedenis en vindplaats. In dit tweede deel komen nogal wat auto-, motor- en computerbladen voor. Maar er zijn mooie grote artikelen over damesbladen als *Margriet* en *Libelle*, muziekbladen als *Muziekexpress* en *Tuney Tunes*, familiebladen als de *Nieuwe Revue* en *Panorama*, roddelbladen als *Story* en *Privé*, het legendarische *Hitweek/Aloha*, over *Avenue*, maar ook over de aan geen enkele Nederlandse brievenbus vreemde *Kampioen*. In de artikelen over de bladen ligt een schat aan informatie opgeslagen. Natuurlijk ontbreekt er wel eens iets (zo wordt bij *Avenue* niet vermeld dat dit blad in 1968 en 1969 ook een literaire *Avenue*-reeks uitgaf, met werk van o.a. Anton Koolhaas, Louis-Paul Boon en Bertus Aafjes), maar dat neemt niet weg dat

we hier kunnen spreken van een majestueus naslagwerk.

Het geïllustreerde tijdschrift is niet gemakkelijk in een definitie te vangen. Zeker in de periode na de Tweede Wereldoorlog neemt het ontelbaar vele vormen aan. Eigenlijk bestaan er nauwelijks nog niet-geïllustreerde tijdschriften. Voor de samenstellers van de bibliografie had dit tot gevolg dat ze duchtig moesten selecteren. In principe trekken ze zich terug achter de stelling die gerepresenteerd wordt door de huidige omschrijving van wat de NOTU publiekstijdschriften noemt. Maar ook daarmee was het terrein nog te groot. Vandaar dat allerlei soorten bladen niet opgenomen zijn. Uitgesloten zijn de 'opiniemaandbladen' zoals *De Gaykrant*, *Onze Wereld*, *Opzij* en *Serpentine*; professionele bladen voor een bepaalde beroepsgroep zoals *Quote* en *Vrouw en Bedrijf*; tijdschriften op het terrein van kunst en cultuur zoals *Antiek*, *Skoop* en *Spiegel Historiae*; sponsored magazines en gratis verspreide tijdschriften. Over deze selectie is natuurlijk uitbundig te discussiëren. Het valt op zichzelf moeilijk in te zien waarom *De Gaykrant* (die overigens tweewekelijks en niet maandelijks verschijnt) niet is opgenomen en de *Kleuterkrant* wel.

Een laatste categorie niet opgenomen bladen roept eveneens vraagtekens op: 'Publiekstijdschriften die door hun eenzijdige inhoud weinig geschikt zijn voor onderzoek, zoals pornobladen [...] en puzzel- en spelletjesbladen [...] komen niet aan de orde.' Waarom zou een eenzijdige inhoud een blad weinig geschikt maken voor onderzoek? En trouwens, is de inhoud van *Chick* en *Candy* eenzijdiger dan die van de wel beschreven *Autorevue* of het *BeerBericht*. *Kwartaalblad voor teddyberenliefhebbers*? Hier lijkt toch een zekere morele norm bezit te hebben genomen van de samenstellers. Bij voorkeur moeten bibliografen zich daarvan vrij proberen te houden. Een van de problemen van *Brinkmans Catalogus* is nu juist dat allerlei als onzedelijk en subversief beschouwde publicaties eruit geweerd werden.

Iedereen die met een zekere belangstelling de tijdschriftenmarkt van de afgelopen decennia heeft gevolgd, zal zich van sommige titels afvragen waarom ze ontbreken

(bijvoorbeeld *Furore*, *De Poezenkrant*, *Obstakel*), maar nu deze driedelige bijbel nog zo vers op tafel ligt, is het passend tevreden te zijn met wat er wél in staat en de hoop uit te spreken dat het project voortgezet kan worden, bijvoorbeeld in de Koninklijke Bibliotheek, waar de digitale versie van deze bibliografie te raadplegen is. Want met het vastleggen van informatie over tijdschriften kan niet vroeg genoeg begonnen worden.

Tot slot zij nog opgemerkt dat gelukkig aan het tweede deel van *Het Geïllustreerde Tijdschrift in Nederland* een register is toegevoegd, dat ook het eerste deel bestrijkt. Opgenomen zijn titels van kranten en tijdschriften, namen van personen, uitgeverijen, drukkerijen en andere instellingen. Mét zo'n register komt een boek een stuk vaker uit de kast dan zonder.